

Venkovní schodiště se sochařskou výzdobou zámku ve Studénce

Předběžný restaurátorský průzkum Restaurátorský záměr

MgA. Tomáš Skalík, sochař a restaurátor

Ovocná 43, 746 01 Opava

tel: 777 18 78 23

e-mail: restaurator@skalik.net

web: www.skalik.net

licence MK ČR č.: 11302/ 2007

DIČ: CZ 7810065461

IČ: 68951124

bankovní spojení: 1853834319 / 0800

I. Lokalizace památky

1. **Okres:** Nový Jičín
2. **Obec s rozšířenou působností:** Bílovec
3. **Obec:** Studénka
4. **Místo / adresa:** ulice Panská č.p. 229
5. **Upřesňující název památky:** venkovní vstupní schodiště do Nového zámku
6. **Bližší určení místa popisem:** parc. č. 2 v k.ú. Studénka nad Odrou
7. **Rejstříkové číslo v ÚSKP ČR:** 50072/8-3992

II. Údaje o památce

1. **Autor:** neznámý
2. **Datování:** 1860-1863
3. **Rozměry:** celkový rozměr schodiště: cca 5,70 x 27 m
4. **Materiál:** pískovec
5. **Předchozí známé rest. zásahy:** památka byla v minulosti vícekrát opravována. Poslední rozsáhlé opravy pocházejí z počátku druhé pol. 20. stol.¹

III. Údaje o akci

1. **Vlastník památky:** Město Studénka
2. **Zadavatel:** Zdislav Böhml, Jiráskova 557, 742 13 Studénka
3. **Předmět akce:** Předmětem tohoto záměru je navržení odborného zásahu na rehabilitaci všech kamenných prvků vyskytujících se na vstupním schodišti. Jedná se o kamenné stupně (stupnice a podstupnice), kamenné desky kryjící koruny opěrných zídek a soubor čtyř váz tvořící sochařskou výzdobu konstrukce.

¹ Při této opravě došlo k rozsáhlému doplňování a tmelení dekorativních váz cementovými tmely a přetěry. Podrobnosti o dataci a autorství těchto oprav se dosud nepodařilo přesněji určit.

IV. Popis památky

Zámek ve Studénce² se nachází při okraji města Studénka ve směru na Bravantice. Je nepřehlédnutelnou dominantou a jeho park bezprostředně sousedí s hlavní komunikací, při níž také stojí brána do parku s dřevěnou nástavbou a šindelovou střechou. Část zámku je tvořena třípatrovou budovou čtvercového půdorysu s hladkou fasádou v rozích zdobenou bosáží. K ní přilehá jednopatrová budova barokního vzhledu a později přistavená věž a vížka s točitým schodištěm. Kolem zámku je park s mnoha zajímavými cizokrajnými dřevinami.

Schodiště je situováno při severozápadním průčelí zámecké budovy. Venkovní kamenné přístupové schodiště do zámku je složeno z jednoho přímého ramene, jež z pravé i z levé strany lemují rampy, původně sloužící k příjezdu kočárů. Jednoramenné schodiště je složeno ze sedmi pískovcových stupňů s horním tzv. jalovým stupněm umístěným v podestě rampy. Další, vyrovnávací, stupeň se nachází přímo u vstupních dveří do přízemí zámku. Toto schodiště je lemováno dvěma opěrnými zídками z lomového kamene (slezská droba), na jejichž čelních stranách byly instalovány kamenné rokokové dekorativní vázy. Tyto vázy však v současné době chybí.³

Opěrné zdi lemují rovněž příjezdovou rampu, a to v její přední venkovní části. Koruny zdí jsou kryty pískovcovými deskami. Zdivo je porostlé břečťanem. Zadní vnitřní zídky uzavírající rampu v její pravé a levé části byly druhotně vyzděny z plných cihel, koruna zdí je rovněž kryta pískovcovými deskami. Po obvodu cihelné zídky probíhá kamenný žlábek, který slouží k odvodu vody ze střechy zámku.

Zdivo kamenných a cihelných zídek není omítnuto. Cihelné zdivo obsahuje specifický rastr s vystupujícími sloupky a ozdobnou římsou z keramických tvarovek ve spodní části konstrukce. Cihelné zdivo je z přední strany opatřeno červeným krycím nátěrem, ze strany vnější cementovým špricem.

Přehled prvků

- dekorativní kamenné vázy
- schodišťové stupně
- kamenná koruna zdí
- kamenné žlaby
- kamenné zdivo
- cihelné zdivo

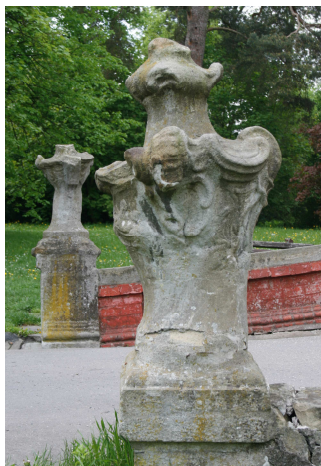
² První zpráva o dvoru ve Studénce, u něhož byla později postavena tvrz je z roku 1478. Již v roce 1567 dal tehdejší majitel Karel Herbort z Fulštejna tvrz přestavět na renesanční zámek. V letech 1569 se stali majiteli panství pánové z Vrbna a v roce 1637 nechal hrabě Václav z Vrbna zámek rozšířit a přestavět. V držení panů z Vrbna bylo panství až do roku 1722, kromě let 1620 až 1634. Dalšími majiteli se stali Řeplínští z Berečka. Josef Kryštof Řeplínský z Berečka nechal v letech 1749 až 1750 postavit novou budovu. V roce 1762 byl starý zámek přestavěn na pivovar. K tomuto účelu sloužil jen 9 let. Posledními majiteli zámku byli Blücherové z Wahlstattu. Kníže Gebhart Leberecht Blücher v letech 1860 až 1863 nechal u Nového zámku postavit zahradní pavilon. Současně nechal romanticky pozměnit vnější podobu zámku. K zámku byla také přistavěna věž a vížka s točitým schodištěm. Do zámku bylo instalováno mramorové schodiště s litinovým zábradlím ze železáren v Blansku. Kolem zámku byl zřízen park V roce 1936 odkoupila od knížete Blüchera zámek včetně parku obec Studénka a dnes je zámek majetkem města Studénky.

³ Torza chybějících váz jsou deponována v interiéru zámku.

V. Dochovaný stav památky, popis poškození

Schodiště, včetně ramp, zídek a váz, se v současné době nenachází ve vyhovujícím stavebně technickém stavu a považujeme za správné řešit jeho stav komplexním způsobem.⁴ Opěrné zídky trpí vážnými statickými problémy - zadní cihelné zídky se naklání směrem dozadu a zdivo všech zídek se rozestupuje. S ohledem na značné předchozí provizorní opravy usuzujeme, že tyto poruchy trvají již delší dobu.⁵ Problémy mohly být vyvolány nedostatečným založením konstrukcí či jejich dožilostí, stejně jako nevhodnou aplikací asfaltového povrchu na rampách, který mohl konstrukce neúměrně zatížit. Zvýšená pozornost by se měla věnovat rovněž dostatečnému odvodnění pojezdových i pochozích ploch a také odvodněním střech zámku, jež je částečně svedeno na přístupové schodiště.

1) Kamenné vázy:

Dekoratívni rokokové kamenné vázy lze považovat z historického, památkového i uměleckoestetického hlediska za nejhodnotnější části schodišťového tělesa. Tyto dekorativní prvky tvořily původně výzdobu reprezentativního vstupu do zámku. Soubor celkem šesti váz byl umístěn na ukončeních zídek schodiště (2 kusy) a rampy (4 kusy). V současné době chybí dvě vázy na středovém schodišti.

Dochované vázy zhotovené ze středněhrubého pískovce trpí množstvím nevratných poškození, jejich stav je velmi vážný, spíše havarijný. Jedná se především o ztrátu profilací prvků, což má za následek neznalost jejich původního uměleckého ztvárnění. Vázy trpí řadou dalších vážných defektů – jedná se především o mechanická poškození, existenci velkého množství starších tmelů nevhodného složení, hmota kamene je rozpraskaná (především v horizontálních směrech), povrchová vrstva kamene se loupe a šupinatí. Povrch je dále znečištěn řasami, lišejníky a tmavšími krustami.

2) Kamenné schodišťové stupně:

Jednoramenné schodiště je složeno ze sedmi kamenných stupňů (stupnic a podstupnic) a jednoho jalového stupně umístěného na podestě samotné rampy. Stupně jsou vyrobeny z monobloků středněhrubého kvalitního pískovce. Délka jednotlivých stupňů je více než 470 cm. Vzhledem k technologii výroby a poměrně dobrému zachování samotné kamenné hmoty stupňů lze považovat tuto část schodišťového tělesa za velmi hodnotnou.⁶

Samotná konstrukce schodiště se nenachází v optimálním stavebně technickém stavu a pro běžné užívání se stává nebezpečnou. Poškození stupňů souvisí s celkovou nestabilitou celého venkovního schodiště s rampu, patrně vycházející z pohybů v podloží. Tři ze sedmi stupňů jsou příčně prasklé. Příčně prasklý je také jeden jalový stupeň. Schodiště je propadlé, skrz podstupnice jsou viditelné dutiny. Kamenné stupně mají částečně ulámané stupnice i hrany, podstupnice trpí poškozeními stejného druhu. V prvcích jsou praskliny, povrch je znečištěn mechy a lišejníky.

Jeden vyrovnávací stupeň se nachází přímo u vstupních dveří do přízemí zámku. Stupeň je složen ze tří nespojených kusů kamene.⁷ Velká mezera mezi stupněm a obvodovým zdivem zámku byla vyplněna množstvím tmelu na cementové bázi. Stupeň je částečně „utopen“ v současné asfaltové vrstvě.

⁴ Při zpracování této dokumentace jsme vycházeli z Průvodně technické zprávy zaměřené na stávajícího stavu, kterou vypracoval Zdislav Böhm v dubnu 2010.

⁵ Předpokládáme zhruba od pol. 20. stol.

⁶ zhotovení kamenných stupňů v jednolitých blocích o stanovené délce je i při dnešních technologických možnostech velmi komplikované a nákladné. Obdobných dochovaných prvků těchto rozměrů není mnoho a je třeba je považovat za ojedinělý doklad řemeslné zručnosti a technické vyspělosti doby a v neposlední řadě také prestiži a nákladnosti, kterou bylo schodiště pořízeno.

⁷ S největší pravděpodobností se ale jedná o jeden souvislý blok rozlomený na tři části.

3) Kamenná koruna zdiva - kamenné krycí desky:

Pískovcové krycí desky tvoří korunu kamenných zídek umístěných v popředí i korunu cihelných zídek situovaných v zadní části rampy. Desky jsou jednoduše profilované, obdélného průřezu s horní stranou sedlově spádovanou a s bočním konvexním probráním. Bloky byly a částečně ještě jsou navzájem fixovány pomocí železných kramlí zalitých do olova. Hmota kamene a celkový stav dochování je relativně dobrý. Prvky jsou hodnotnou částí schodišťového tělesa. Jednotlivé bloky nesou množství drobných a středně velkých poškození – ulámané hrany, praskliny, chybějící kramle, povrch kamene je znečištěn mechy, lišejníky a tmavšími krustami.

Počty kusů:

Levá cihelná zídka – 9 kusů

Pravá cihelná zídka – 7 kusů

Levá kamenná zídka – 11 kusů

Pravá kamenná zídka – 11 kusů

Levá zídka schodiště – 3 kusy

Pravá zídka schodiště – 2 kusy (jeden chybí)

4) Kamenné žlaby

Kamenné odtokové žlaby umístěné u paty cihlových zídek jsou zhotoveny z bloků kvalitního středněhrubého pískovce. Hmota kamene a celkový stav dochování je relativně dobrý. Jednotlivé bloky nesou řadu drobných a středně velkých poškození – ulámané hrany, praskliny, povrch kamene je znečištěn mechy, lišejníky a tmavšími krustami.

5) Kamenné zdivo

Zdivo je zhotoveno z lomového kamene – moravská droba. Opěrné zídky trpí vážnými statickými problémy, zdivo se rozestupuje. Jsou patrné značné předchozí provizorní opravy nevhodnými zdíciemi a spárovacími hmotami.

6) Cihelné zdivo

Zdivo je zhotoveno z plných cihel, částečně z profilovaných tvarovek. Opěrné zídky nejsou vhodně založeny, naklání se dozadu a praskají. S největší pravděpodobností se jedná o druhotně vyzděný prvek na místě původních zaniklých zídek kamenných.

VI. Návrh opatření z restaurátorského hlediska

Na základě vyhodnocení vizuálního ohledání památky na místě navrhujeme v souladu se záměrem zadavatele provést celkovou rekonstrukci schodišťového tělesa.

S ohledem na skutečnost, že bude realizována celková rekonstrukce vstupu do zámku, tak i veškeré kamenné prvky budou demontovány. Demontáž kamenných prvků (vyjma kamenného zdiva) by měla být provedena za restaurátorem, případně pod jeho osobním dozorem.⁸ Jednotlivé články budou řádně očíslovány demontovány a převezeny k opravě. Jednotlivé prvky budou po zajištění předchozích stavebních prací uloženy na svá původní místa. Všechny nové i původní restaurované kamenné prvky budou po dokončení a osazení na místo opatřeny hydrofobizační a biocidní povrchovou úpravou.

1) Kamenné vázy:

Kamenné vázy se v současnosti nacházejí v havarijním stavu. Velké části zcela chybí a další jsou nahrazeny tmely a vysprávkami. Hmota kamene je hloubkově degradovaná. Vzhledem k tomu navrhujeme vázy demontovat, restaurátorsky konzervačně ošetřit. Na základě dochovaných zbytků váz a podle dalších analogií budou zhotoveny nové kopie váz z kvalitního pískovce, které budou osazeny po dokončení rekonstrukce schodišťového tělesa na původní místa. Ošetřené a konzervované originály navrhujeme uložit do lapidária nebo depozitáře, případně do vhodné muzejní nebo jiné expozice v interiéru s vhodnými klimatickými podmínkami pro jejich dlouhodobé uchování. Samotné restaurátorské ošetření originálů bude spočívat především v očištění povrchu, odstranění nevhodných cementových přetěrů se zachováním starších tmelů a vysprávek. Hmota kamene bude celkově hloubkově zpevněna zpevňovacími prostředky na organokřemičité bázi. Praskliny budou zainjektovány, odlomené části přilepeny. Po dohodě se zástupcem památkové péče bude určen rozsah tmelení, retuší a způsob konečné prezentace váz.⁹

Restaurování originálů váz je nutno svěřit odbornému restaurátorovi. Kamenné kopie může provádět restaurátor nebo zručný kamenosochař.

2) Kamenné schodišťové stupně:

Původní kamenné stupně je vhodné opravit a zachovat. Pro zajištění budoucí stability schodiště je podstatné, aby bylo při stavební fázi obnovy schodiště řádně založen podklad stupňů. Ideálně by mělo být vybetonováno podstupňové schodiště tak, aby kamenné stupně bylo možno osadit na celé ložné betonové plochy na vrstvu ložné malty, případně olověných podkladků. Povrch kamene stupňů bude očištěn, hmota kamene bude lokálně zpevněna organokřemičitany. Prasklé stupně budou slepeny pomocí epoxidové pryskyřice a nerezových armatur. Chybějící detaily a části budou nahrazeny a doplněny kamennými náhradami – filuňky. Tyto doplňky budou zhotoveny z kvalitního pískovce obdobného charakteru jako originál a budou zhotoveny stejnou technologií (ruční kamenická práce). Filuňky budou do stupňů natěsně vloženy a vlepeny pomocí epoxidové pryskyřice, případně za pomoci nerezových armatur. Doplnky a spárovací tmel, případně další části budou retušovány tak, aby se zapojili do harmonického celku s originálem.

Opravu schodišťových stupňů by měl provádět školený restaurátor.

3) Kamenná koruna zdiva - kamenné krycí desky:

Krycí desky se dochovaly v relativně dobrém stavu. Desky je vhodné opravit a zachovat. Povrch kamene krycích desek bude očištěn. Nevhodné nebo dožilé plomby a tmely budou mechanicky odstraněny. Po vyschnutí kamene bude tento zpevněn, zejména v degradovaných partiích. Ke zpevnění bude použit modulární systém zpevňovacích prostředků na bázi organokřemičitanů.

⁸ Především se tak možnámu poškození kamenných článků vlivem neodborného zacházení neškolenými pracovníky.

⁹ Můžeme uvažovat o variantě konzervace, kdy bude rozsah tmelení minimalizován na technologickou nutnost a vázy budou dále uchovány a prezentovány v dodnes dochované podobě nebo o variantě prezentačně estetické, kdy budou torza váz doplněna tmelem a retuši tak, aby je bylo možno prezentovat bez zásadních rušivých defektů.

Trhliny budou zainjektovány. Tmelení bude prováděno především v místech, která to z technologického hlediska vyžadují a nebo tam, kde se mechanické poškození díla z estetického hlediska uplatňuje nevhodně.¹⁰ K tmelení a doplňování chybějících detailů bude použita minerální směs pro přípravu umělého kamene.¹¹ Ta bude podle potřeby upravena vhodnými plnidly (křemičité písky, anorganické pigmenty). Hmoty bude barvená ve hmotě. Bude provedena lokální plastická a barevná retuš, zejména na nových tmelech a doplňcích a spárování. Cílem retuší bude zapojit rušící a málo provázané detaily do harmonického, jednotného celku.

Opravu kamenných desek by měl provádět školený restaurátor.

4) Kamenné žlaby:

Kamenné odtokové žlaby se dochovaly v relativně dobrém stavu. Žlaby je vhodné opravit a zachovat. Povrch kamene bude očištěn. Nevhodné nebo dožilé plomby a tmely budou mechanicky odstraněny.

Trhliny budou zainjektovány. Tmelení bude prováděno především v místech, která to z technologického hlediska vyžadují a nebo tam, kde se mechanické poškození díla z estetického hlediska uplatňuje nevhodně.

Opravu kamenných desek by měl provádět školený restaurátor nebo kameník.

5) Kamenné zdivo:

Kamenné zdivo se dochovalo ve špatném stavu. Zdivo by mělo být sneseno a nově vyzděno na vhodně založený betonový základ. Ke zdění je možno částečně použít také původní kámen, pokud bude řádně očištěn od zbytků malt a betonů. V případě použití nového kamene by měl být vybrán obdobný materiál originálu.

Zdění je nutno svěřit zkušené stavební firmě, která dodrží správný technologický postup, především skladbu a spároveň kamenů materiálu a technologie a závěrečnou úpravu spár a povrchů.

6) Cihelné zdivo:

Cihelné zdivo je nepůvodní a dochovalo se ve špatném technickém stavu. Zdivo by mělo být sneseno a nahrazeno kamenným zdivem (viz bod 5)

Pracovní a restaurátorské procesy budou zdokumentovány v závěrečné restaurátorské zprávě. Ta bude odpovídat požadavkům zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, resp. prováděcí vyhlášky č. 66/1988 Sb.

MgA. Tomáš Skalík

V Opavě 7. června 2010

¹⁰ Například v místech mechanického poškození profilace říms, která se dosud nezapojila do celkového historií a časem poznamenaného výrazu díla nebo v místech, kde budou odstraněny stávající dožilé tmely.

¹¹ Jedná se o modifikované atestované komerční tmely vyráběné pro účely restaurování založené na bázi cementových pojiv.

Fotodokumentace

1) Kamenné dekorativní vázy:

Váza č. 1:

Váza č. 2:

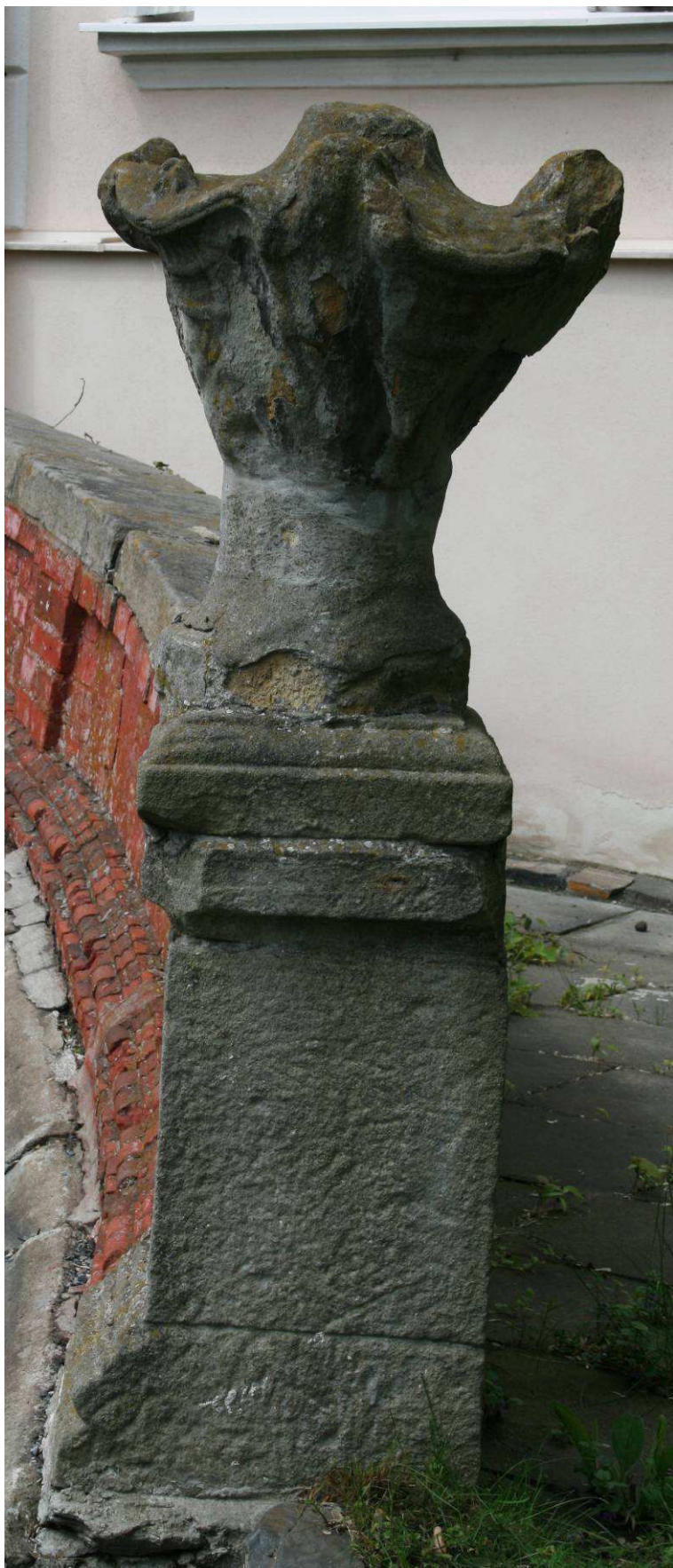

Váza č. 3:

Váza č. 4:

2) Kamenné schodišťové stupně:

Stupeň u vstupu do přízemí zámku:

Venkovní vstupní schodiště:

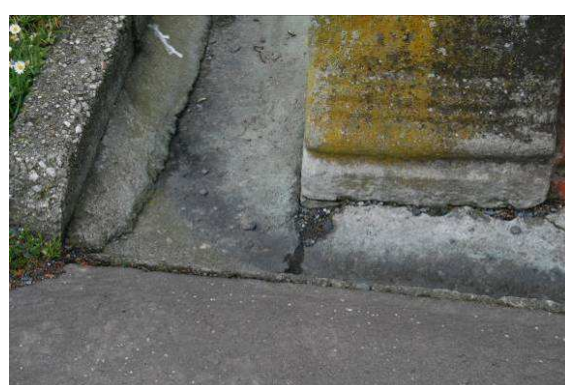
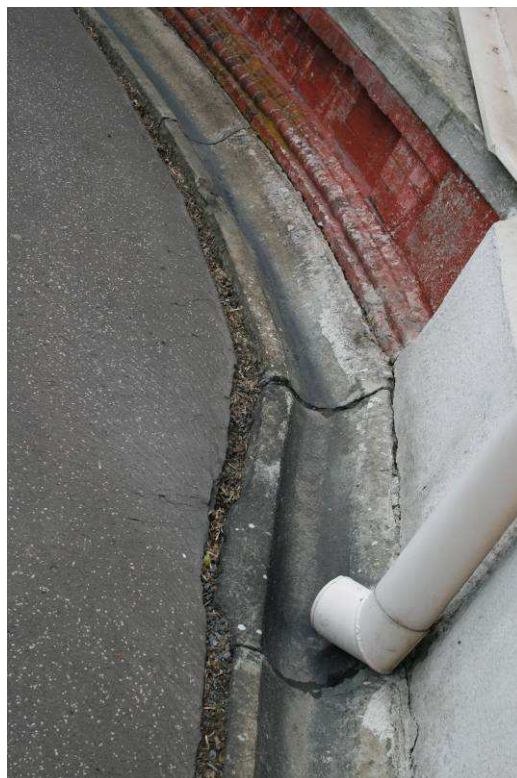

3) Kamenné krycí desky:

4) Kamenné žlaby:

5) Kamenné zdivo:

6) Cihelné zdivo:

Cenová nabídka¹²

A) Předmět nabídky:

Restaurování kamenných prvků venkovního schodiště se sochařskou výzdobou zámku ve Studénce

B) Identifikace: MgA. Tomáš Skalík, sochař a restaurátor

• Ovocná 43, 746 01 Opava • tel: 777 18 78 23 • e-mail: restaurator@skalik.net • web: www.skalik.net
• licence MK ČR č.: 11302/ 2007 • DIČ: CZ 7810065461 • IČ: 68951124 • bankovní spojení: 1853834319 / 0800

C) Tabulkový rozpis

Část	počet jednotek	Cena za jednotku	Celkové náklady v Kč bez DPH
dekorativní kamenné vázy – ošetření originálů	6	22 000, -	132 000, -
dekorativní kamenné vázy – zhotovení nových kamenných kopií	6	60 000, -	360 000, -
schodišťové stupně	9	14 000, -	126 000, -
kamenná koruna zdiva	44	4 800, -	211 200, -
kamenné žlaby	24	2 300, -	56 200, -

MgA. Tomáš Skalík

V Opavě 7. června 2010

¹² Ceny jsou platné pro sezónu 2010.